

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 12 Sayı: 67 Yıl: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Volume: 12 Issue: 67 Year: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Doi Number:
<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3709>

MİRACNÂME GELENEĞİNDE BİR HALKA: MEHMET NAZİF'İN MİRACU'N-NEBİ'Sİ A RING IN THE TRADITION OF MIRACNAME: MIRACU'N-NEBI OF MEHMED NAZIF

Mehmet ÜNAL*
Nurettin ÇALIŞKAN**

Öz

Türkler İslamiyet'i kabul edince Hz. Muhammed'e olan sevgilerini, samimi ve derin aşklarını farklı vasıtalarla ifade etmişlerdir. Türk edebiyatında Hz. Muhammed çeşitli yönlerden ele alınmış, na't, hicretnâme, esmâ-ı nebi vb. farklı edebî türlere konu edilmiştir. Bu bağlamda mirac mucizesi manzum ve mensur müstakil eserlere konu edildiği gibi divanlar ve mesneviler içinde de yer almıştır. Çalışmanın konusu olan miraciye, Mehmet Nazif'in Divanı'nda yer almaktadır. Mehmed Nazif Divanı yazması İBB Taksim Atatürk Kitaplığı'nda 181 numara ile kayıtlıdır. Bitiş tarihi 1845 olan yazmada doksan beş varak ve her sayfada onyediyedi satır vardır. Mehmet Nazif Divanı'nın ilk manzumesi metnin 1b/6b varakları arasında 140 beyitten oluşan miraciye mesnevisidir. Çalışmada Mehmed Nazif'in Miraciye'si bugünün Türkçesine aktarılmış ve eserin muhteva bakımından incelemesi yapılmıştır. Bu yeni miracnamenin tanıtımı ile edebî tür olarak miracname geleneğine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hz. Muhammed, Cebrail, Miraçname, Mehmed Nazif.

Abstract

When the Turks embraced Islam, they sought to express their sincere and deep love for Hz. Muhammed through different means. Hz. Muhammad has been studied in various aspects and has been the subject of different literary genres such as na't, hicretnâme, esmâ-ı nebi. In this context, the Mirac miracle has been placed in divans and mesnevis as well as in independent works verse and prose. The miraciye, which is the subject of the study, is located in the Divan of Mehmet Nazif. Mehmed Nazif is registered at the Istanbul Metropolitan Municipality Taksim Atatürk Library with the number 181. Each page of the manuscript, with an end date of 1260/1845, consists of ninety-five sheets of seventeen lines. In the study, the Miraciye of Mehmed Nazif has been transcribed and the content of the work has been analyzed. Thus it is aimed to contribute to the tradition of miracname as literary genre with the introduction of this new Miracname.

Keyword: Hz. Muhammed, Cebrail, Miraçname, Mehmed Nazif.

Giriş

Türkler İslamiyet'i kabul edince Hz. Muhammed'e olan sevgilerini, samimi ve derin aşklarını farklı vasıtalarla ifade etmişlerdir. Türk edebiyatında Hz. Muhammed çeşitli yönlerden ele alınmış, na't, hicretnâme, esmâ-ı nebi, mi'râciye, hilye, kırk hadis, kısas-ı enbiya, siyer-i nebi, mevlid, gazavât-ı Resûlullâh vb. farklı edebî türlere konu edilmiştir. Şairler ona duydukları sevgiyi dile getirmişler, hayatında meydana gelmiş olayları, mucizelerini nazım türlerine dönüştürmüşler; ondan rivayet edilen hadisler ayetlerle birlikte

* Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi İslami İlimler Fak. Türk-İslam Edebiyatı, el-mek: mehmet.unal@usak.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, Mehmet Akif Ersoy Üniv. İlahiyat Fak. Türk-İslam Edebiyatı, el-mek: ncaliskan@maku.edu.tr

iktibas sanatının kaynağını oluşturmuştur. Hayatı, doğumundan vefatına inananların gönlünde mevlid manzumeleri ile ebedileştirilmiş, manzum beyitlerde vecizeleştirilen hadisleri gündelik hayatın Müslümanca idrak edilip yaşanması için hafızalara kaydedilmiştir (Kaya, 2014, 677-718). Böylece Hz. Peygamberin hayatının her safhası; doğumu, savaşları, tebliği, miracı, ibadet hayatı, hicreti vb. hayatının bütün safhaları edebiyatımızda işlenmiştir (Uzun, 1995, 97-111). Bu bağlamda Hz. Muhammed'in peygamberliğinin dokuzuncu yılında hicretten bir buçuk yıl önce, Recep ayının yirmi yedinci gecesinde meydana gelen miraç mucizesi Klasik Türk Edebiyatı'nda çok tercih edilen bir nazım türü olmuştur. Hz. Muhammed'in bir mucize olarak göğe yükseltilmesi hadisesine Kur'an-ın Kerimde İsrâ (Yazır, 2011, 127).¹ ve Necm surelerinde işaret edilmiş (Yazır, 2011, 247)²; Hz. Peygamber hadisenin vuku bulduğu gecenin sabahında sahâbeden yanında bulunanlara yaşadıklarını hikaye etmiştir.

1. Mirâc Mucizesi ve Mirâciye

Mirâc, "Yukarı çıkma aracı" veya "yukarı çıkılacak yer" anlamlarına gelir. İstilah manasıyla mi'râc, Hz. Muhammed'in bir gece Mekke'den (Mescid-i Haram) Kudüs'e (Mescid-i Aksa), oradan da arş-ı âlâya yükselmesi, Allah'a Kâbe Kavseyn mesafesinde yaklaşması ve bu âlemde peygamberlerin ruhlarıyla görüşmesi, cenneti, cehennemi, melekleri görmesi ve çok kısa bir an içinde Mekke'ye geri dönmesi mucizesini anlatır (Pala, 1986, 372-374). Rasulullah'ın Mekke'deki Mescid-i Haram'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya gidişi isrâ; oradan da göklere yükselişi mirâc şeklinde ifade edilse de, Türkçede mirâc kelimesi her ikisinin mukabili olarak kullanılmaktadır (Dikmen, 2016, 238). Mirâc yani uruc etme keyfiyeti tasavvuf literatürüne de geçmiş ve mutasavvıflar, insanın kendi mana ve hakikatine yükselmesi şeklinde tarif edilebilecek seyr ü sülûku mirâc olarak tefsir etmişlerdir (Kurnaz, 2001).

Mi'râc mucizesi, mimarisi den musikiye, el sanatlarından edebiyata, hemen bütün Müslüman milletlerin islam medeniyetinin her alanına yansımıştır. Ancak bu mevzu en çok İran ve Türk güzel sanatlar ve edebiyatında işlenmiştir. Fakat mirâcın musikiye konu olması ve mevlid gibi müstakil türe dönüşmesi Osmanlı geleneneğine has bir durumdur (Uzun, 2005, 135-140). Bildiğimiz ilk mirâcnâmeler Arap ve Fars edebiyatına ait olup, en eski Arapça mirâcnâme İmam Gazali (505/1111)'ye, en eski Farsça mirâcnâme ise Nizâmî (600/1203)'ye aittir (Koyuncu, 2017, 94).

Osmanlı edebî geleneğinde telif edilen mirâcnâmeler büyük bir külliyata dönüşmüştür. Bu konu "mirâc-nâme, mirâciyye, mirâcû'n Nebî" vb. adlarla anılan müstakil mirâc risalelerinde işlendiği gibi; siyer, mevlid, hilye ve mucizât-nâme gibi divan ve mesnevilerin içerisinde de görülmektedir. Gerek manzum gerekse mensur XII. asırdan beri yazılan mirâcnâmelerin en eskisi Süleyman Hakim Ata'nın hece vezniyle telif ettiği eser olarak belirtildi (Akar, 1987, 319), daha sonra yapılan araştırmalarda Ahmed Yesevî'nin de Mirâc-nâmesinin olduğu tespit edilmiştir. Üçüncü halifesi olmasından dolayı Süleyman Hakim Ata, mirâcnâmesini Yesevî'ninkinden daha sonra yazmış olmalıdır (Temizkan, 2016, 10). Mirâc, Türk edebiyatında ilk defa bir motif olarak Satuk Buğra Han Destanı'nda görülmüş (Esir, 2009, 689); Mi'râciyeler ise, XVI. yüzyıldan itibaren daha sık yazılmaya başlanmıştır. Bu gelenek XX. asırda da devam etmiş; Enver Tuncalp, Ali Genceli, Necip Fazıl Kısakürek ve Mustafa Âsım Köksal mirâc konulu şiirler kaleme almışlardır (Akar, 1987, 320).

Siyer ve mevlid yönüyle oldukça zengin olan Türk edebiyatında Hz. Muhammed'in hayatı anlatılırken mirâc mucizesine sıkça yer verilmiştir. Mi'râc hadisesi birçok müellif tarafından tekrar tekrar işlenmiş ve böylece edebiyatın en sevilen konuları arasına girmiştir. Sonuçta, hadisenin vukuu itibarıyla anlatımları aynı, ancak bazı ayrıntılarda birbirinden farklılık gösteren manzum ve mensur birçok "Mi'râciye" yazılmıştır. Mesnevilerin giriş bölümlerinde miracı anlatan şiirlerde, Hz. Muhammed'in Allah katına yükselmesi, Cebrail'in Burak'ı getirmesi, Hz. Peygamber'in Mescid-i Aksa'da namaz kılması, göğe yükselmesi ve her felekten geçişi, Cebrail'in sidretü'l-müntehâ'da kalışı, Hz. Peygamber'in Allah'a okla

¹ "Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz o, hakkıyla iştir, hakkıyla görendir."; "Hani sana, "Muhakkak Rabbin, insanları çepeçevre kuşatmıştır" demiştik. Sana gösterdiğimiz o rüyayı da, Kur'an'da lanetlenmiş bulunan o ağacı da sırf insanları sınamak için vesile yaptık. Biz onları korkutuyoruz. Fakat bu, sadece onların büyük azgınlıklarını (daha da) artırdı."

² Mirâc hadisesini anlatarak başlayan Necm suresinin ilk on sekiz âyeti çok çarpıcıdır. "Battığı zaman yıldız andolsun ki, arkadaşınız (Muhammed haktan) sapmadı ve azmadı. O, nefis arzusu ile konuşmaz. (Size okuduğu) Kur'an ancak kendisine bildirilen bir vahiydir. (Kur'an'ı) ona, üstün güçlere sahip, muhteşem görümlü (Cebrail) öğretti. O, en yüksek ufukta bulunuyorken (asli sûretine girip) doğruldu. Sonra (ona) yaklaştı derken sarkıp daha da yakın oldu. (Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu. Böylece Allah kuluna vahyedeceğini vahyetti. Kalp, (gözün) gördüğünü yalanlamadı. (Şimdi siz) gördüğünüz şey hakkında onunla tartışıyor musunuz? Andolsun ki, o, Cebrail'i bir başka inişte daha (asli suretiyle) görmüştü. Sidretü'l Müntehâ'nın yanında. Me'va cenneti onun (Sidre'nin) yanındadır. O zaman Sidre'yi kaplayan kaplamıştı. Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı. Andolsun, o, Rabbinin en büyük alametlerinden bir kısmını gördü".

yayın yakınlığı mesafesinde olması, ümmeti için dileklerde bulunması, yeryüzüne dönüşü ve yatağını henüz soğumamış bulması anlatılır (Ünver, 1986, 432-435).

2. Mehmet Nazif ve Miraciyesi

Mehmed Nazif, Enderun'dan yetişme bir Osmanlı saray memurudur. Divanından, devrinin olayları hakkında fikri olan, duyarlı ve bugünkü deyimi ile entelektüel bir insan olduğu anlaşılmaktadır. Hayatı hakkında bilgi veren ilk kaynak Fatin'in *Tezkire-i Hâtimetü'l-Eş'âr*'dır (Davud, 1271, 412; Çiftçi, 2013, 411).

Mehmed Nazif'in doğum tarihi bilinmemekte, İstanbul'da doğduğu kaydedilmektedir. Enderun-ı Hümayûn'da tahsil görmüş olmasından ötürü Enderûni lakabı ile kayıtlara geçmiştir. İlk memuriyeti Hırka-i Saâdet ser-hademeliği olmuştur. İkinci memuriyeti ise h. 1265'te (m. 1849) terfien mülki sınıftan rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânisî ile Hazîne-i Hümayûn kethudalığıdır. Divanında yeri geldikçe her iki memuriyetinden bahseder. Aynı yılın ortasına doğru Alay Köşkü denilen kasra ulaşmak üzere iken Soğukçeşme civarında vukû bulan yangın esnasında hayatını kaybetmiş ve Üsküdar'da Eski Menzilhane'de defnedilmiştir.

Mehmed Nazif'in ilk eseri h. 1243'te tamamladığı *Emâre-i Zafer*'dir (Erdoğan, 2009, 71-107). Asâkir-i Mansûre methiyesi olan bu mesneviyi, h. 1260'ta tamamlamış, diğer eseri olan divanın sonuna tekrar yazmıştır. Mehtap Erdoğan, *Emare-i Zafer*'i tanıttığı çalışmasında divanından bahsetmemiş fakat 2014 yılında Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS) için yazdığı "Mehmet Nazif" maddesinde divanını da eserleri arasında zikretmiştir.

Mehmed Nazif Divânı yazması İBB Taksim Atatürk Kitaplığı Yazma Eserler bölümünde 181 numara ile kayıtlıdır.³ Varak 1b'de Sultan Abdülmecid'in "Abdülmecid Hân b. Mahmûd el-Muzaffer Dâimâ" yazılı Tuğrası ve hatayı tarzı sarı yıldızlı çiçek motifinden oluşan ser-levha bulunmaktadır. Her sayfa sarı yıldızlı cedvellidir. Satırların başı ve sonunda ve her iki mısranın, dolayısıyla sayfaların ortasında daha ince ikinci bir cetvel bulunmaktadır.

Metin, 1b'de ilk manzume olan Miraçname'nin başlığı olan "Mi'râcü'n-Nebiyy Aleyhi's-Selâm" ibaresi ile başlamakta; 95b'de "Kad temmet hâzihî'd-dîvâne bi-nüfûzî'l-kudsiyyeti zillü zailü'rahmâni sebbete'l-lâhü dîvâne ma'deletihî ve 'unvâne saltanatihî mâ sebbete 'ale'l-evrâkı min cem'î hurûfî'l-Furkâni fî seneti sittine ve mieteyeni ve elf."⁴ (1260) Arapça hitam ibaresi ile bitmektedir. Çalışmamıza konu olan manzume eserin 1b/6b varakları arasında 140 beyitten oluşan mesnevidir. Miraciye'de aruzun mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün kalıbı kullanılmıştır.

Mehmet Nazif'in Miraciye'si siyer kaynaklarında anlatılan seyri takip eder. Birinci safhada, Cebrail aldığı emri Peygamberimize tebliğ etmiş, ikinci safhada, Hz. Peygamber'in Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya yolculuğu olan isrâ hadisesi anlatılmıştır. Uruç'un üçüncü safhasını göğe yükselmesi, Allah'ın ayetlerini ve birçok mucizevî olayı müşahede etmesi yani miracın özü oluşturmakta, son safhasında ise Hz. Peygamberin Mekke'ye geri dönüşü konu edilmiştir. Miraciyede işleniş sırasına göre bu safhalar aşağıda gösterilmiştir.

A. Cebrailin mirac emrini alması ve peygamberimizi yolculuğa daveti

Bu bölüm Cebrail'in yolculuk emrini almasından Ümmü Hani'nin evine gelip Peygamberimize daveti tebliğine kadar devam eder. Metinde kırk üç beyitte ifade edilmiştir.

1. Cebrail

Metin, Cebrail'e miracın ferman edilmesiyle başlar. Cebrail, Rûhu'l-Emîn adıyla zikredilmiştir. Burada fermana kullanılan kelimelerle hadisenin olağanüstülüğü vurgulanmıştır.

Hudâ Rûh'ul-Emîne kıldı ferman
Bu şebdir kim ola bir 'âlî dîvân (1/1)

Zebercedden döşensün pâk mi'râc
Habîbim eylesün is'âd ü idrâc

Selâmım nâzikâne eyle tebliğ
Ânu olduğu yerde bula yarlıg

Seni bak ben ana da'vetci kıldım
Rikâbında bu şeb hizmetci kıldım (1/3-5)

³ http://ataturkkitapligi.ibt.gov.tr/kutuphane3/yazmalar/Bel_Yz_K0181.pdf, (Erişim tarihi: 01.03.2017)

⁴ Manası: Bu dîvân 1260 senesinde Rahmân'ın kesintisiz gölgesinin kudsiyetinin nüfuzu ile tamam oldu. Allah, Furkân'ın harflerinin bütünü varaklar üzerine sabit kıldığı gibi (padişahın) adaletinin divanını ve saltanatının nişanını sabit kılsın.

Devamında meleklerin hususiyetlerine değinilmiştir. Bazı melekler nurun özündeki ateşten, Cebrail ise saf kafurdan yaratılmıştır.

Yaratıldıkda Hudâ her bir sürûşu
Ki kıldı câm-ı feyzin bâde-nûşu

Kimisin kıldı nâr-ı nurdan halk
Mücerred peykini kâfurdan halk

Dil-i Cibrîl oldı hayret-efzâ
Be-ma'nâ kıldı ol hayretle da'vâ (1/11-13)

2. Burak

Hadislerde Miraç gecesi Hz. Peygamber'in Mekke'den Kudüs'e kadar Burak üzerinde gittiği, yerden göklere miraçla çıktığı anlatılmaktadır. Bir görüşe göre de Hz. Peygamber'in Beytü'l-Makdis'e kadar Burak'la gittiği, dünya göğüne kadar miraçla yükseldiği belirtilir (Akar, 1987, 228). Mesnevîde, iki beyitte Hz. Peygamber'in Burak'ı binek olarak kullandığına değinilmiştir.

Tâvîle-gâh-ı cennetden müzeyyen
Müzeyyen bir Burâk al - 167 -üfus ahsen (1/2)

Rasûlüllâh berâ-yı pâk-i müjde
Ol anda bâ-teşekkür kıldı secde

En evvel hıdmet-i pâkin edâda
Begal-gir oldı Cibrîl ol arâda

Süvâr oldı Burâk'a ol Peyâmber
Didi her bir - 167 -üfus Allâhüekber (1/40-42)

3. Ümmü Hani

Metne göre Peygamberimiz miraç emrini hala kızı Ümmü Hani'nin evinde almıştır.

O fermân-ı pür-'unvân-ı Hudâ'dan
İnüb Cibrîl yedinci kat semâdan

Gelüb şevket-serâ-yı Ümmü-Hâne
Sarıldı halka-i bâb-ı emâne (1/26-27)

4. Peygamberimizin hadise esnasındaki durumu

Cebrail, Ümmü Hani'nin evine geldiğinde Efendimiz uyumaktaydı. Onun gelmesiyle uyanmıştır.

Cemâlullâh ol - 167 -âfu bürünmüş
Cemâl-i fahr-i âlemden görünmüş

Yatur evrâk-ı gülden pister içre
Ne pister nûr-ı rahmet-güster içre

O kâm-ı nâzenîn-i müşg-nâbın
Giderdi - 167 -âfur- 167 --i - 167 -âfur-ı h'âbın

Çü gonçe fahr-i âlem oldı âgâh
Uyandı 'andelîb-i "lî-me'allâh" (el-Acluni, II/173)⁵ (1/32-35)

B. İsra

Miraç, gece gerçekleştiği için "gece yolculuğu" manasına gelen "isra" kelimesi ile de ifade edilmiştir. Peygamberimizin miraç davetini alıp Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya gitmesi aşamasıdır.

1. Kudüs

Müslümanların ilk kıblesi olan Mescid-i Aksa'nın bulunduğu kutsal beldedir. Miracın duraklarından biridir.

⁵ Hadis-i Şerif: "Benim, Allah katında öyle bir halim vardır ki, benim o halime, ne bir melek yaklaşabilir, ne bir peygamber ulaşabilir."

Rikâbın tutdı yetmiş bin melâik
O sultân oldu râh-ı Kudüs'e sâlik (1/45)

2. Melekler

Peygamberimizin yolculuğunda ona eşlik eden binlerce melek vardır.
İki sıra çeküb alây-ı vâlâ
Dönüb devr iderek Cibrîl-i Mevlâ

Rikâbın tutdı yetmiş bin melâik
O sultân oldu râh-ı Kudüs'e sâlik (1/44-45)

3. Rü'yet

Metinde rü'yetullah hadisesine bir beyitte değinilmiştir.
Garâibden ne sırlar buldı suret
Yedi kat yerdeki sır oldu rü'yet (1/46)

4. Cehennem

Peygamberimiz yolculuk esnasında cehennemi müşahede etmiş ve onun hararetinden ümmetinin emin olması için dua etmiştir. Değersiz bir karınca gibi ümmeti ateş dağının yakıcılığına dayanamayacaktır. Ama O, Allah'ın hesap gününde ümmetine azabı layık görmeyeceğinden ümitlidir.

Nesîm-i subh-demveş gecdi birden
Ne nâzik âteş-i dûzah-makardan

Harârât-ı cahîmi kıldı teskin
O zülf-i müşg-bûy-ı 'anber-âyîn

Didi bâ-hüzn ü rikkat ol kerem-ver
Hudâyâ ümmetimdir mûr-ı ahkar

Bu kûhistân-sûz-ı âteş ne âteş
Buna tâkat getürmez deyü serkeş

Ümîd-vârım çeküb yârın hesâba
Sezâ görmezsın anları 'azâba(1/47-51)

5. Peygamberlere İmam Olması

Metinde Peygamberimizin diğer peygamberlere imamlık yaptığına değinilmiştir. Daha Kudüs'te iken arkasında Cebrail'in ve bütün enbiyanın bulunduğu cemaate iki rekat namaz kıldırmıştır.

Çeküb her vâdiden her dürlü bir şem
Be-şevket irdi Kudüs'e Fahr-i âlem

Güruh-ı pür-şükûh-ı enbiyâ heb
İki rek'at namaza durdı ol şeb

Şeh-i kevneyn imâmet kıldı anda
Ki Cebrâil ikâmet kıldı anda

Selâm virüb yemîn ile yesâra
Virildi hisse andan her nizâre (1/53-56)

C. Miraç

Peygamberimizin Mescid-i Aksa'dan arş-ı âlâya çıkması safhasıdır.

1. Uruc Etmesi

Metinde Hz. Muhammed'in Mescid-i Aksa'dan semaya yükseldiğine değinilmiştir. Hz. Peygamber yolculuğa "Subhaneke mâ abednâke hakka ibadetike yâ Ma'bûd" duasıyla başlamış, biraz yükseldikten sonra "Subhaneke mâ arafnâke hakka marifetike yâ Ma'rûf" duasını tekrar etmiştir.

Sa'âdetlerle ol zât-ı mükerrerem
Be-lütf-ı 'izz ü devlet-i şâd ü hurrem

'Urûc itdi semâya âşîkâne
Su'ûd itdi 'ulâya sâdîkâne

Didi mahbûb-ı mevlâ mâ 'abednâk
Biraz gitdikde didi mâ 'arafnâk

Göründükde der-i çarh-ı nuhüstîn
İlerü vârdı peyk-i müjde-âyîn (1/60-63)

2. Cebrail

Miraç da Cebrail refiki Hz. Peygamber ile birinci feleğe ulaşırlar.

Göründükde der-i çarh-ı nuhüstîn
İlerü vârdı peyk-i müjde-âyîn

Kılınca menzil-i evvelde ta'tîl
Hemân-dem dakk-ı bâb eyledi Cibrîl

Suâle cür'et itdi hâfizu'l-bâb
Didi kimsin bu bî-vakt itme it'âb

Didi peyk-i Celîl-i Cebrâilim ben
Bu câye gelmedim fehm eyle yekten

Refîk-i nâzenînin kimdir eyâ
Didi Rûhu'l-Emîn mahbûb-ı Mevlâ

Nidâ-yı merhabâ 'arş-ı berîni
Tutub sermest kıldı ân ü îni (1/63-68)

3. Birinci Felek

Açıldı bâb-ı pâk-i çarh-ı evvel
Mübârek pâyin öpdi ol müvekkel

3.1. Âdem Peygamber

Hz. Muhammed'i (sav) birinci felekte Hz. Adem karşılar.

Kılub Âdem-i safiyullah der hâl
Be-hasret anda 'arz u keşf-i âmâl

Didi ey bâ'is-i îcâd-ı 'âlem
Yaradılmış ne vârdır senden 'akdem

Benîn-i pâkimin 'unvânı sensin
Yaradılmışların sultânı sensin (1/70-72)

4. İkinci Felek

O nûr-ı mahz ikinci kat semâya
Kadem basdikda ol fevka'l-'ulâya

4.1. Yahya ve İsa Peygamber

Hz. Muhammed'i (sav) ikinci felekte Hz. Yahya ve İsa (a.s) karşılamıştır.

Olub Yahyâ vü 'Îsâ'ya mülâkî
Ne hoş eyledi anlarla telâkî

Neler çekdiklerin kavm-i adalden
Hikâyet kıldılar anda temelden

Rasûlüllâh'a virdiler teselli
Yeter sana didiler bu tecelli (1/76-78)

5. Üçüncü Felek

Üçüncide açıldı hüsn-i Yûsuf

Gören ol hüsnî eyler mi teessüf (1/81)

5.1. Yusuf Peygamber

Hız. Muhammed'î (sav) üçüncü felekte Hız. Yusuf karşılamıştır.

Üçüncide açıldı hüsn-i Yûsuf
Gören ol hüsnî eyler mi teessüf

Bahârın feyzi zâhir oldu anda
Rasûlullâh nâzır oldu anda

Ruh-ı fahr-i cihân şâh-ı gül oldu
O verde hüsn-i Yûsuf bülbül oldu (1/81-83)

6. Dördüncü Felek

Çü gül mekşûf olunca bâb-ı râbî'
Ruh-ı İdrîs oldu anda lâmî' (1/87)

6.1. İdris Peygamber

Hız. Muhammed'î (sav) dördüncü felekte Hız. İdris karşılamıştır.

Çü gül mekşûf olunca bâb-ı râbî'
Ruh-ı İdrîs oldu anda lâmî'

Sa'âdetlerle istikbâl kıldı
Rûsûm-ı sûrî heb ikmâl kıldı

Mülâkât itdiler anda mülâkât
Ne zevk-i pâk oldu anda kât kât (1/87-89)

7. Beşinci Felek

Açıldıkda der-i vâlâ-yı pençüm
Olub kandil-i zerrîn her bir encüm (1/93)

7.1. Harun Peygamber

Hız. Muhammed'î (sav) beşinci felekte Hız. Harun karşılamıştır.

Serîr-i la'lîn üzre ol peyâmbere
Leb-i Hârûn'a virdi şekerîn-ber

Anınla oldılar ünsiyet-ârâ
Ne niyyet bu ülfet ni'met-efzâ (1/94-95)

8. Altıncı Felek

Derûn-ı ravza-i sâdisde ol gül
Kelîmullâh'ı tâ kim kıldı bülbül (1/99)

8.1. Musa Peygamber

Hız. Muhammed'î (sav) altıncı felekte Hız. Musa karşılamıştır.

Derûn-ı ravza-i sâdisde ol gül
Kelîmullâh'ı tâ kim kıldı bülbül

Didi tahsîn idüb ol kadr-i 'âlî
Bana 'arz itmedi Hak bu cemâli

Be-hakk-ı nûr-ı Kur'ân ey peyâmbere
Be-hakk-ı nûr-ı îmân ey peyâmbere (1/99-101)

9. Yedinci Felek

Riyâz-ı pâkden ravza-i sâbî'
Cevâhirden sefine oldu sât' (1/105)

9.1. İbrahim Peygamber

Hız. Muhammed'î (sav) yedinci felekte Hız. İbrahim karşılamıştır.

Cedd-i emcedlerden zât-ı Âhmed
Halîlullâh ile oldu mümecced

Zebercedden kuruldı âh ne minnet
Bir a'lâ h'ân-ı mâlâmâl-i ni'met

Ganîmet buldı her bir zevk anda
Ne ni'met buldı her bir şevk anda (1/106-108)

10. Cennet

Peygamberimiz cennet nimetlerini görüp bunların ümmetine nasip olmasını diler. Naim ve Firdevs cennetleri zikredilir. Hz. Muhammed cennette kendi makamını görmüştür.

Tefekkür iderek sun'ı kadîmi
Be-şevket-seyre 'azm itdi na'îmi

Olunca bâg-ı Firdevse hırâmân
Ki her bir bülbül oldu tasliye-h'ân

Kalûb heb tâ "kâsırâtu't-tarfi" (Yazır, 2011, 253), ⁶ seyrân
Devreder her hûrî vü gilmân be-dîvân

Gezüb her semt-i Firdevs-i berîni
Makâmında görüb kendi yerini (1/112-115)

11. Rü'yet

Metinde rü'yet hadisesi ele alınmış, o gece birçok sırrın Peygamberimize ayan olduğundan bahsedilmiştir.

Kılub rü'yet nice esrâr ol şeb
Göründi nîk u bed her kâr ol şeb

Teşekkür kıldı âsâr-ı cemâle
Cemâlullâh-ı pâk-i bâ-kemâle (1/119-120)

12. Şarap, Şerbet ve Sütün Sunulması

Peygamberimize şarap, şerbet ve süt ikram edilmiş, o bunlardan sütü tercih etmiştir.

Huzûr-ı 'izzete bâ-dest-i kudret
Konub üç kâse mâlâmâl ni'met

Biri ol ni'metin hamr idi Hakk'a
Biri şerbet biri şîr-i musaffâ

Îlâhî tayyibün enzil 'aleynâ
Bi-misli hâzihi'l-âlâi ahlâ

Rasûlüllâh şîre sundı destî
Nigâh itmedi hamre çeşm-i mesti (1/121-124)

D. Münacat

Şair mesnevinin sonundaki dua bölümünde özürleri kabul eden, adaletle hükmeden Allah'tan; miraç hadisesinin yüceliği, o gecede bağışlanan nimetlerin hakkı için, Adem ve Havva'nın ayrılmasının hüznünün hakkı için, Yusuf'un güzelliği ve Zeliha'nın aşkı hakkı için telif ettiği miraciyesini Hz. Peygamberin meclisine sunulmuş bir armağan olarak kabul etmesini niyaz eder.

Şeh-i pûziş-pezirâ dâd-fermâ
Hüdavendâ şehensâhâ Hudâya

Şeb-i Mî'râc'daki ol şevket için
O şebde virilen her ni'met için

Be-teşrif-i sebz-reng-i şeref-nâk
Be-şân-ı pâk-i ân levlâke levlâk

⁶ "Orada eşinden başkasına bakmayan kadınlar vardır ki onlardan önce kendilerine ne bir insan ne de bir cin dokunmuştur."

Be-hüzn-i Âdem ü Havva vü Yahyâ
Be-hüsn-i Yûsuf u 'aşk-ı Zelîhâ (1/127-130)

Bu âsâr-ı Nazîfi de kabûl it
Kabûl it tuhfe-i bezm-i Rasûl it (1/140)

3. METİN

Mi'râcu'n-Nebiyi Sallallâhu Aleyhi ve Sellem

Mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün

1 Hudâ Rûh'ul-Emîne kıldı fermân
Bu şebdir kim ola bir 'âlî dîvân

Tâvîle-gâh-ı cennetden müzeyyen
Müzeyyen bir Burâk al gâyet ahsen

Zebercedden döşensün pâk mi'râc
Habîbim eylesün is'âd ü idrâc

Selâmım nâzikâne eyle teblîg
Ânı oldığı yerde bula yarlıg

5 Seni bak ben ana da'vetci kıldım
Rikâbında bu şeb hizmetci kıldım

Müyesser olmadı bu baht-ı ra'nâ
Sürûşânımdan ol hiç ferde aslâ

Sakın ayrılma nezd-i Mustafâ'dan
Ki nezd-i pâk-i fahrü'l-enbiyâdan

Henüz ol h'âb-ı pâke varmış ise
Vücûdın h'âb-ı nûşîn sarmış ise

Uyusun degme ki zinhâr zinhâr
Gözet kim olmasun bîdâr-ı bîdâr

10 Açarsa çeşm-i sermesti ne ni'met
Kıl ol dem ni'met-i vaslım beşâret

În Garîbe-i Nâdir ez Serâir-i Cenâb-ı Hudâvend-i Kâdir

Yaratdıkda Hudâ her bir sürûşî
Ki kıldı câm-ı feyzin bâde-nûşî

Kimisin kıldı nâr-ı nurdan halk
Mücerred peykini kâfurdan halk

Dil-i Cibrîl oldı hayret-efzâ
Be-ma'nâ kıldı ol hayretle da'vâ

Didi ey pâdişehler pâdişâhı
'Afûv kıl varsa bu rıkkın günâhı

15 Su'âl itdi bu keyfiyyetî Hak'dan
Ki ya'nî sun'ı pâk-i mâ-sebakdan

Bu rıkkı eyledin kâfûr-tıynet
Ki rıkk-ı sâirî heb nûr-ı tiynet

Didî Rûhu'l-Emîn'e Rabbü'l-a'lâ
Benim bu hikmetimde kılma da'vâ

Ki her hikmetde yüz bin ni'metim vâr
Ki her ni'metde yüzbin hikmetim vâr

Ne kim kıldım sa kıldım tâ kim icâd
Sütûn-ı hikmet üzere işte bünyâd

20 Her emrim vaktine merhûn oldı
Kimi memnûn kimi mahzûn oldı

Bu hil'atle seni kıldım mülebbes
"‘asâ en tekrahû şey'en" (Yazır, 2011, 21)⁷ meleb-bes

Seni kâfûrdan ey rûh-ı 'ulyâ
Şeb-i mi'râc için kıldı müheyyâ

Habîbim da'vetini kıldım müyesser
Bu ancak bak sana oldı mukadder

Ne hikmettir dime bu hikmetimde
Vâr âgâh ol o gice hıdmetimde

25 Teşekkür ile Cibrîl oldı mebhût
Hudâ kıldı bu resme ânı meskût

Âmeden-i Rûhu'l-Emîn be-Şevket-serâ-yı Ümmühânî

O fermân-ı pür-'unvân-ı Hudâ'dan
İnüb Cibrîl yedinci kat semâdan

Gelüb şevket-serâ-yı Ümmü-Hâne
Sarıldı halka-i bâb-ı emâne

Ne halka mâh-ı nûr semende gûyâ
Göründi resm-i pırlantı gibi tâ

Rızâ bâbın o dem dakk itdi Cibrîl
O yolda kendüyi rıkk itdi Cibrîl

30 Ne gördi dâde-i Rûhu'l-Emîn bak
O demde peyk-i Rabbü'l-'âlemîn bak

'Urûc itmiş sipihre pâk bir nûr
Ne nûr her yüzde yüzbin çehre-i hûr

Cemâlullâh ol nûra bürünmüş
Cemâl-i fahr-i âlemden görünmüş

Yatur evrâk-ı gülden pister içre
Ne pister nûr-ı rahmet-güster içre

⁷ "Savaş, hoşunuza gitmediği halde, size farz kılındı. Olur ki, bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki, bir şey sizin için kötü iken, siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz." (Metinde geçen ayet iktibaslarının tam meali Elmalılı M. Hamdi Yazır, Kur'an-ı Kerim'in Yüce Meali, Düstur Yay., İstanbul 2011 adlı eserden alıntılanmıştır.)

O kâm-ı nâzenîn-i müşg-nâbın
Giderdi nûkhet-i kâfûr-ı h'âbın

- 35 **Âgâh-şoden ân-Nûr-ı be-Nûkhet-i Kâfûr**
Çü gonçe fahr-i âlem oldu âgâh
Uyandı 'andelîb-i "lî-me'allâh" (el-Acluni, II/173)⁸

Kılub teblig-i fermân peyk-i mevlâ
Didi heb muntazırdır rûh-ı ulyâ

Buyur matlûbına ey tâlib-i 'aşk
Seninle gidelüm ey rââib-ı 'aşk

Bu şeb Hak'dan ne istersen iste
Kıl istişfâ' her âgâh u meste

Sana sad-müjde ey peygamber-i dîn
Bu nî'met kimseye olmadı ta'yîn

- 40 Rasûlüllâh berâ-yı pâk-i müjde
Ol anda bâ-teşekkür kıldı secde

En evvel hıdmet-i pâkin edâda
Begal-gir oldu Cibrîl ol arâda

Süvâr oldu Burâk'a ol Peyâmber
Didi her bir nüfûs Allâhüekber

Leb-i âdabdan gülbânk-ı sallû
Çıkub tâ 'arş-ı a'lâ hûb u nîkû

**An Hudâ-yı Müt'eâl Bende-i Hod-râ Şebî ez-Mescid-i Harâm bâ Mescid-i Aksâ mi-Bered
Garâyib-i be-Nümûd**

İki sıra çeküb alây-ı vâlâ
Dönüb devr iderek Cibrîl-i Mevlâ

- 45 Rikâbın tutdı yetmiş bin melâik
O sultân oldu râh-ı Kuds'e sâlik

Garâibden ne sırlar buldı sûret
Yedi kat yerdeki sır oldu ru'yet

Nesîm-i subh-demveş gecdi birden
Ne nâzik âteş-i dūzah-makardan

Harârât-ı cahîmi kıldı teskin
O zülf-i müşg-bûy-ı 'anber-âyîn

Didi bâ-hüzn ü rikkat ol kerem-ver
Hudâyâ ümmetimdir mûr-ı ahkar

- 50 Bu kûhistân-sûz-ı âteş ne âteş
Buna tâkat getürmez deyü serkeş

⁸ Hadis-i Şerif: "Benim, Allah katında öyle bir halim vardır ki, benim o halime, ne bir melek yaklaşabilir, ne bir peygamber ulaşabilir."

Ümîd-vârım çeküb yârın hesâba
Sezâ görmezsin anları 'azâba

Pek ol dehşet fezâda oldu gamgîn
Vücûd-ı nâzenîn-i 'arş-ı temkin

Çeküb her vâdiden her dürlü bir şem
Be-şevket irdi Kuds'e Fahr-i âlem

Güruh-ı pür-şükûh-ı enbiyâ heb
İki rek'at namâza durdı ol şeb

55 Şeh-i kevneyn imâmet kıldı anda
Ki Cebrâil ikâmet kıldı anda

Selâm virüb yemîn ile yesâra
Virildi hisse andan her nizâre

Selâmet buldı bu ümmet selâmet
İki dünyâda ol Hakk'a emânet

Ne da'vât oldu ol şâh-ı güzîne
Gidüb ehl-i zemin yerli yerine

Salavât eyleyelim cân u gönülden
Bizi ma'bûd ayırmasun o gülden

60 **An Fahr-i Cihân 'Urûc-kerden be-Sûy-ı Âsmân**
Sa'âdetlerle ol zât-ı mükerrem
Be-lütf-ı 'izz ü devlet-i şâd ü hurrem

'Urûc itdi semâya âşıkâne
Su'ûd itdi 'ulâya sâdikâne

Didi mahbûb-ı mevlâ mâ 'abednâk
Biraz gitdikde didi mâ 'arafnâk

Göründükde der-i çarh-ı nuhüstîn
İlerü vârdı peyk-i müjde-âyîn

Kılınca menzil-i evvelde ta'tîl
Hemân-dem dakk-ı bâb eyledi Cibrîl

65 Suâle cür'et itdi hâfizu'l-bâb
Didi kimsin bu bî-vakt itme it'âb

Didi peyk-i Celîl-i Cebrâilim ben
Bu câye gelmedim fehm eyle yekten

Refik-i nâzenînin kimdir eyâ
Didi Rûhu'l-Emîn mahbûb-ı Mevlâ

Nidâ-yı merhabâ 'arş-ı berîni
Tutub sermest kıldı ân ü îni

Güşâyiden Der-i Vâlâ-yı Çarh-ı Nühüstîn

- Açıldı bâb-ı pâk-i çarh-ı evvel
Mübârek pâyin öpdi ol müvekkel
- 70 Kılub Âdem-i safiyullah der hâl
Be-hasret anda 'arz u keşf-i âmâl
- Didi ey bâ'is-i îcâd-ı 'âlem
Yaradılmış ne vârdır senden 'akdem
- Benîn-i pâkimin 'unvânı sensin
Yaradılmışların sultânı sensin
- Seninle eylerim fahr u mübâhât
Ki sensîn ehl-i derde her mükâfât
- Mübârek ola kim bu tâc-ı mi'râc
Seni ol tâcile Hak kıldı intâc
- Güşâyiden Der-i Vâlâ-yı Çarh-ı Dûvüm**
- 75 O nûr-ı mahz ikinci kat semâya
Kadem basdıkda ol fevka'l-'ulâya
- Olub Yahyâ vü 'Îsâ'ya mülâkî
Ne hoş eyledi anlarla telâkî
- Neler çekdiklerin kavm-i adalden
Hikâyet kıldılar anda temelden
- Rasûlullâh'a virdiler teselli
Yeter sana didiler bu tecelli
- Gücenme sen de bu kavm-i zalûme
Gelür yâb yâb bu şer'î nev-rüsûma
- 80 Olasın didiler Hakka emânet
Bulasın didiler dâim selâmet
- Güşâyiden Der-i Vâlâ-yı Çarh-ı Sûvüm**
- Üçüncide açıldı hüsn-i Yûsuf
Gören ol hüsnî eyler mi teessûf
- Bahârın feyzi zâhir oldı anda
Rasûlullâh nâzır oldı anda
- Ruh-ı fahr-i cihân şâh-ı gül oldı
O verde hüsn-i Yûsuf bülbül oldı
- Sarardı benzi şebbûyın o demde
Ne şebbû tâ ki her rûyın o demde
- 85 Heb ervâh oldılar sermest ü hayrân
Melekler durdılar heb dest-i divân
- Cemâl-i Yûsufa tevdi' kıldı
Bu resme menzilin terf'i kıldı
- Güşâyiden Der-i Vâlâ-yı Çarh-ı Çarum**

Çü gül mekşûf olunca bâb-ı râbi'
Ruh-ı İdrîs oldu anda lâmi'

Sa'âdetlerle istikbâl kıldı
Rüsûm-ı sûrî heb ikmâl kıldı

Mülâkât itdiler anda mülâkât
Ne zevk-i pâk oldu anda kât kât

90 Rasûlüllâha oldu tehniyet-sâz
Rasûlüllâhdan ahz itdi çok râz

Ne rütbe eyledi ta'zîm ol zât
Ne ta'zîmât kim bî-hadd ü gâyât

Habibullaha pek kılmışdı tekrîm
Habibullah da kıldı ana ta'zîm

Güşâyiden Der-i Vâlâ-yı Çarh-ı Pençüm
Açıldıkda der-i vâlâ-yı pençüm
Olub kandîl-i zerrîn her bir encüm

Serîr-i la'lîn üzre ol peyâmbere
Leb-i Hârûn'a virdi şekerîn-ber

95 Anınla oldılar ünsiyet-ârâ
Ne niyyet bu ülfet ni'met-efzâ

Ne ni'metdir ne ni'metdir bu ülfet
Ne ülfetdir ganîmetdir bu ülfet

Habîb-i Ekrem'e ol kıldı ikrâm
Ne ikrâm resm-i nevle 'izzet-i tâm

Ne peygamber ne peygamber ki ol zât
Ana Hakk'ın didi zerrâtü zerrât

Güşâyiden Der-i Vâlâ-yı Çarh-ı Şeşüm
Derûn-ı ravza-i sâdisde ol gül
Kelîmullâh'ı tâ kim kıldı bülbül

100 Didi tahsîn idüb ol kadr-i 'âlî
Bana 'arz itmedi Hak bu cemâli

Be-hakk-ı nûr-ı Kur'ân ey peyâmbere
Be-hakk-ı nûr-ı îmân ey peyâmbere

Bize bu olmadı makdûr u mevrûs
Sen oldın gerçi bizden sonra meb'ûs

Bu şevket kimseye olmadı mukadder
Bu devlet kimseye olmadı müsahhar

Yüri maksûdına ey kadr-i 'âlî
Velîler tutdı heb saff-ı ni'âlî

Güşâyiden Der-Vâlâ-yı Çarh-ı Heftüm

105 Riyâz-ı pâkden ravza-i sâbi'
Cevâhirden defîne oldu sâtı'

Cedd-i emcedlerden zât-ı Âhmed
Halîlullâh ile oldu mümecced

Zebercedden kuruldu âh ne minnet
Bir a'lâ h'ân-ı mâlâmâl-i ni'met

Ganîmet buldı her bir zevk anda
Ne ni'met buldı her bir şevk anda

Anınla kıldılar pek çok tekellüm
Oldı anda bu tekellüm ne tene'um

110 Mukârin oldu her bir rûh-ı pâke
Ne sûz ol nûr-i pâk-i tâb-nâke

İdüb ol pâye-i mi'râcı tebrîk
Rikâb-ı pâkin andan kıldı tahrîk

'Azimet-kerden-i Habîb-i Hudâ be-Gülşen-serây-ı Cennetü'l-Me'vâ

Tefekkür iderek sun'ı kadîmi
Be-şevket-seyre 'azm itdi na'îmi

Olunca bâg-ı Firdevse hırâmân
Ki her bir bülbül oldu tasliye-h'ân

Kalûb heb tâ "*kâsırâtu't-tarfi*" (Yazır, 2011, 251)⁹ seyrân
Devreder her hûrî vü gilmân be-dîvân

115 Gezüb her semt-i Firdevs-i berîni
Makâmında görüb kendi yerini

Ki her bir halde makâm-ı pâk-i Mahmûd
Ola her bir kula yâ Rabbî mes'ûd

Harîm-i hurka-i pâk-i mu'allâ
Ki andan bir nümûne bunda zîrâ

Yârın da sen bizi kıl böyle yâ Rab
Ol ni'metlerle mesrûr u mütayyeb

Kılub rû'yet nice esrâr ol şeb
Göründi nîk u bed her kâr ol şeb

120 Teşekkür kıldı âsâr-ı cemâle
Cemâlullâh-ı pâk-i bâ-kemâle

'Arz-Şoden-i Ni'am-i Celile-i Rabbü'l-İzzet-i bâ-Huzûr-ı Sa'âdet

Huzûr-ı 'izzete bâ-dest-i kudret
Konub üç kâse mâlâmâl ni'met

Biri ol ni'metin hamr idi Hakk'a
Biri şerbet biri şîr-i musaffâ

⁹ "Orada eşinden başkasına bakmayan kadınlar vardır ki onlardan önce kendilerine ne bir insan ne de bir cin dokunmuştur."

İlâhî tayyibün enzil 'aleynâ
Bi-misli hâzihi'l-âlâi ahlâ

Rasûlüllâh şîre sundı destî
Nigâh itmedi hamre çeşm-i mesti

125 Didi her bir rûh-ı pâkî "ahsente" anda
Bu ümmet kalmadı şükr it ziyânda

Salavât-ı bî-şumâr ân Şâh-ı levlâk
Selâm-ı sad-hezâr ân ravza-i pâk

İn Da'vât-i Kesîru'l-Berekât an Hudâvend-i 'Azîmü'd-Deracât

Şeh-i pûziş-pezirâ dâd-fermâ
Hüdavendâ şehensâhâ Hudâya

Şeb-i Mî'râc'daki ol şevket için
O şebde virilen her nî'met için

Be-teşrîf-i sebz-reng-i şeref-nâk
Be-şân-ı pâk-i ân levlâke levlâk

130 Be-hüzn-i Âdem ü Havva vü Yahyâ
Be-hüsn-i Yûsuf u 'aşk-ı Zelîhâ

Be-nefh-i pâk-i ân rûh-ı mükerrem
Be-kudret berten-i vâlâ-yı Meryem

Be-sıdk-ı pâk-i mu'ciz-dest-i Dâvûd
Be-fark-ı Zekeriyâ şive-i Hûd

Be-hükm-i şevket-i mühr-i Süleymân
Be-besten-i ins ü cin ân pâk dîvân

[6b] 'Asâ ber- Fir'avn ez-dest-i Mûsâ
Der ân-ı dem ejdihâ-şud ez tecellâ

135 Be-gülzâr-ı Halilullâh-ı Ekrem
Be-nûr-ı fahr-i 'âlem mâ tekaddem

Be-hakk-ı âb-ı rûy-ı enbiyâ heb
Be'aşk-ı nîk-hûy-ı evliya heb

Der-ân-ı şeb ez fûrûg-ı Sidre meh-tâb
Be-kadr-i çâr-ı yâr u âl ü ashâb

Fürûzîden be-pertev-i nûr-i îmân
Be-Hâk-i Kerbelâ her zâr u giryân

O dem sultân-ı Hüseyin'in zârı için
Teninden açdığı gülzârı için

140 Bu âsâr-ı Nazîfi de kabûl it
Kabûl it tuhfe-i bezm-i Rasûl it

Sonuç

İslam Türk irfan geleneğimiz, inancımızı besleyen ve maneviyatımızı güçlendiren unsurlardan olan Hz. Peygamber sevgisine özel bir önem atfeder. Bu sevgiyi temsil eden sanat ve edebiyat vasıtaları her zaman ve zeminde yeniden üretilir. Miraç hadisesi bu tespitin somut tezahürlerinden biridir. Hz. Peygamberin İsrâ ve Mirâcı yalnız olağanüstü hallerin müşahade edildiği bir hadise olarak kalmamış, her Müslümanın ruhi hayatını biçimlendiren ve yönlendiren sembollerle dolu bir rehber kitap mahiyeti kazanmıştır. Hadisenin safhalarının anlatıldığı miraçnameler manzum olmaları sebebiyle halkın hafızasında olayın sürekli hatırdâ tutulmasını kolaylaştırmıştır. Bu türün numunelerinden biri de Mehmed Nazîf'in divanındaki *Miracu'n-Nebi* mesnevisidir.

Mehmed Nazîf'in Miraciyesi, 15 ara başlık ve 140 beyitten müteşekkil bir mesnevidir. Eser, dil ve üslup açısından sade ve anlaşılırdır. Tasavvufi sembolik unsurlara yer verilmeden hadisenin siyer tarihinde geçtiği hal ile aktarıldığı görülmektedir. Metnin ara başlıklarının bir hadisenin safhalarını oluşturması akıcılığı artırmakta, karşılaşılan peygamberlerle vuku bulan diyalogların doğrudan verilmesi ve gerçeküstü kavram ve sıfatlarla yapılan mekân tasvirleri manzumeye canlılık katmaktadır.

Miraciyeler, Hz. Peygamberin hayatını ve risaletini konu edinen edebî türlerden birisi olarak muhteva ve onu oluşturan motifleri bakımından ortak bir dil ve üslup geleneği oluşturmuştur. Bu manada incelediğimiz eser bu konuda yapılacak diğer çalışmalara katkı vermesi beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Akar, Metin (1987). *Türk Edebiyatında Manzum Mirâc-nâmeler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.
- Atalay, Mehmet (2005). Ebu'l-Feth El-Bustî'nin Kasîde-i Nuniyye'sinin Diyarbakırlı Said Paşa Tarafından Yapılan Türkçe Manzum Tercümesi. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Prof. Dr. Şinasi Tekin Özel Sayısı, S. 27, Erzurum, s.145-154
- Devellioglu, Ferit (2007). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 24. Baskı, Ankara: Aydın Kitabevi
- Dikmen, Melek (2016). Son Müstakil Miraciyelerden Biri: Mehmed Bahâeddin ve Miraciye'si. *EKEV Akademi Dergisi*, Yıl: 20, Sayı: 67, s. 237-260
- el-Aclûnî (2012). İsmâil b. Muhammed, *Keşfü'l-Hafâ*, C. 2, Beyrut.
- Erdoğan, Mehtap (2009). Yeniçeriliğin Kaldırılışına Dair Tarihi ve Edebî Bir Eser: Emâre i Zafer. *SÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 25, Konya, s. 71-107.
- Esir, Hasan Ali (2009). Anadolu Sahası Mesnevilerinde Miraç Mevzuu. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 39, Erzurum, s. 689
- Fatin Davud (2013). *Hâtîmetü'l- Eş'âr (Fâtîn Tezkiresi)*. haz. Ömer Çiftçi, Ankara: Kültür ve Turizm Bak. Yay.
- Fatin Davud, (1271). *Fâtîn Tezkiresi-Hâtîmetü'l-Eş'âr*, İstanbul.
- Kaya, Hasan (2014). Ömer Hâfız-ı Yenişehr-i Fenârî'nin Mi'râciyesi. *Turkish Studies*, C. 9/6, s. 677-718, Ankara
- Koyuncu, Zeynep (2017). Manzûme-i Nasâih Ala Meşrebî't- Tasavvuftan Miraçnâme Türüne Yeni Bir Örnek. *Journal of Turkish Language and Literature*, v. 3, Issue:3, Summer, s. 90-105
- Kurnaz, Cemal (2001). Kastamonulu Muslihüddin Vahyî ve Mi'râcü'l-Beyân'ı. *Birinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri*, 21-23 Mayıs 2000, Kastamonu: Kastamonu Valiliği Yayınları
- Pala, İskender (1986). Mirâc, Miraciye (Miraçnâme). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler / İsimler / Eserler / Terimler)*, C: VI, İstanbul: Dergâh Yayınları, s. 372-374
- Temizkan, Mehmet (2016). Ahmed Yesevî'nin Mirâc-nâme'si ve Etkileri Üzerine Bir İnceleme. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi/Journal of Turkish World Studies*, 16/2, s.10.
- Uzun, Mustafa (1995). Edebiyatımızda ve Musikimizde Miraciyeler. *Mi'rac Sempozyumu 17 Aralık 1995 Eskişehir*, İstanbul : Seha Neşriyat, s. 97-111,
- Uzun, Mustafa (2005). Miraciyye. *TDV. İslâm Ansiklopedisi*, C. 30, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s. 135-140
- Ünver, İsmail (1986). Mesnevî. *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divân Şiiri)*, LII (415, 416, 417), Ankara: TDK. Yay., s. 432-435.
- Yazır, Elmalılı M. Hamdi (2011). *Kur'an-ı Kerim'in Yüce Meali*. İstanbul: Düstur Yay.
- http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/kutuphane3/yazmalar/Bel_Yz_K0181.pdf, (Erişim tarihi: 01.03.2017)